

voje může být ovlivněna různými subjektivními příčinami, nedostatky a chybami, učiněnými v průběhu výstavby nové společnosti. Vývoj socialistických zemí nemůže být „zkorigován“ v zájmu rovnoměrného vývoje zásahem zvenčí, neboť zásah do vnitřních záležitostí země je v rozporu se zásadami demokracie a socialismu, a nadstátní orgány s právem usměrňovat vývoj socialistických zemí ve světovém socialistickém systému nejsou. Nerovnoměrný vývoj socialistických zemí se nejmarkantněji projevuje v hospodářské oblasti, jak o tom svědčí statistické údaje.

Nerovnoměrnost v politickém vývoji je výsledkem nestejného tempa změn probíhajících ve vnitřní sociálně ekonomické a třídní struktuře, rozdílných podmínek třídního boje, rozdílných časových etap potřebných pro vybudování socialismu

v každé zemi a různého stupně politické zralosti dělnické třídy a její avantgardy. To ovlivňuje i vývoj demokracie. Jestliže ve většině socialistických zemí v souvislosti s překonáváním důsledků kultu osobnosti došlo k prohlubování demokracie, v některých zemích došlo k posílení protidemokratických tendencí, spojených s kultem osobnosti. Avšak nerovnoměrnost ekonomického vývoje není totožná s nerovnoměrností politického vývoje. Ve světovém socialistickém systému dochází k postupnému vyrovnávání ekonomického a politického vývoje jednotlivých zemí. Tento proces se odvíjí již v podmínkách rozvinutého kapitalismu a plně se uplatní až při výstavbě jednotného komunistického hospodářství.

Josef Mudroch

JACQUES FREYMOND O STUDIU A VÝZKUMU MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Přední představitel politické vědy ve Švýcarsku, ředitel Ženevského Ústavu mezinárodních vztahů a zároveň president Mezinárodní asociace politické vědy prof. Jacques Freymond hovořil 5. března 1967 v Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii v Praze o základních otázkách studia výzkumu mezinárodních vztahů.

Projevil se jako stoupenec tradičního přístupu, zdůrazňujícího zvláště historické souvislosti a dlouhodobé perspektivy vývoje. Pokud jde o teorii mezinárodních vztahů, hodnotil naprostou většinu dosavadních pokusů o zvládnutí této problematiky jako málo úspěšnou, velmi kladně ocenil jen práci Raymonda Arona *Mír a válka mezi národy*. Zdrženlivě se stavěl také k různým novým metodickým přístupům, typickým zvláště pro Spojené státy americké. Uznal, že přinášíjí i mnohé nové poznatky, které však můžeme většínou a jednodušeji vyvodit tradičními přístupy. Pokusy o jejich generalizaci a absolutizaci často vedou ke zkreslování, což dokumentoval např. na teorii rozhodování, skupinového nátlaku, veřejného mínění a obecně na užívání kvantitativních metod.

Opětovně zdůrazňoval, že všem těmto přístupům schází výklad dějinného pozadí, jeho proměnlivosti a dynamiky. To prý je typické i pro výklad vývoje socialistických a rozvojových zemí, jejichž studium pokládá za nutnou podmínku zlepšení dosavadního studia mezinárodních vztahů západních zemí a také v ústavu, který sám řídí. V tomto smyslu zahrnuje oblastní nebo srovnávací studie (Area and Compa-

rative Studies) do mezinárodních vztahů a vidí v nich jednu z cest, jak překonat dřívější evropocentristické nebo úzce západní pojetí.

Jako přínosný úsek studia mezinárodních vztahů hodnotil zvláště strategické studie, jež se rozvíjejí především v USA, ale také v Anglii a ve Francii. Zároveň však upozornil na mezeru, která vzniká mezi politickými vědci a vlastními strategickými odborníky. Jako příklad uvedl druhou světovou válku, k níž svět dovedli politikové, zatímco generálové převzali úkol vyhrát válku. Neřídili se však mnohdy politickými hledisky, to jest především otázkou budoucího míru, což se například projevilo požadavkem bezpodmínečné kapitulace. Podle Freymonda se však tato meze- ra mezi politickou a vojenskou strategií neprojevila tak silně v socialistických zemích, kde na základě Leninovy teorie byla aplikována a rozvinuta Clausewitzova poučka o vztahu mezi politikou a válkou.

V otázce výuky mezinárodních vztahů ukazoval Freymond na nutnost spojení několika disciplín — především historie, ekonomie a práva. Kriticky přiznal, že toto spojení se uskutečňuje především v programu a v požadavcích kladených na studium a znalosti studentů, zatímco přednášející se většinou úzce zaměřují jen na svou disciplínu.

V jisté míře se nutnost interdisciplinárního přístupu vztahuje i na výzkum mezinárodních vztahů. V této souvislosti bylo zajímavé Freymondovo rozlišení mezi politickými vědami a politickou vědou, což má zvláštní aspekt i vzhledem k jeho funkci

presidenta Mezinárodní asociace politické vědy. Mezi první patří vědy dotýkající se nějakým způsobem politickej problematiky, zatiaľco vlastní politická veda je predovšetkým soustředěna na politiku, to znamená zvláště na otázku moci. Totéž uvedl pro otázku mezinárodních vztahů a mezinárodních politiky. V tomto smyslu také upřesnil vztah mezi historií a politickou vědou, i když na svém osobním příkladu musel zdůraznit neurčitost hranic mezi historikem a politickým vědcem.

Na závěr zdůraznil zvláště problém ros-

toučího rozsahu literatury a pramenů pro studium mezinárodních vztahů, spojený zároveň s otázkou jazykovou. Problém ovšem nevidí pouze v rozdílech národních jazyků, ale také v celkových otázkách terminologie. Typické jsou zde rozdíly mezi marxistickou a nemarxistickou terminologií, ale i mezi odborníky zaměřenými na jednotlivé disciplíny a přístupy. Ty pak znesnadňují výměnu myšlenek a názorů, jež je jedním ze základních předpokladů rozvoje výuky a výzkumu mezinárodních vztahů.

Vladimír Soják

O ČÍNSKEJ POLITICE

Za různymi, viacmenej extrémnymi hodnoteniami a niekedy z kontextu vytrhnutými informáciami začína sa črtať potreba skúmania a hodnotenia základných tendencií, ktoré sa realizujú v dramatickom a protirečivom vývoji situácie v ČĽR.

Možno namietnuť, že naše zpravodajstvo, ba väčšinou aj publicistika poskytujú málo dokladov o takomto prístupe, podnetom nielen pre výzkum, ale aj pre prax a propagandu. Nasledujúce riadky chcú však informovať o obsahu podujatia, aké doneďava poriadat' nebývalo zvykom v tomto kraji.

Širšími súvislosťami súčasného čínskeho vývoja sa teda zaoberal celoštátny seminár Ústrednej vedeckometodickej rady pre otázky mezinárodných vztahov pri Socialistickej akademii v dňoch 16. a 17. marca 1967 v Živohošti.

Hlavný referent M. Míka (ÚV KSČ) venoval pozornosť ideológii a praktickej politice KS Číny a hlavným príčinám a zdrojom, z ktorých vychádza. Po úvodnom prehľade rôznych etáp vývoja sporných názorov ústiachich v konflikt rozobral a odôvodňoval jednu z hlavných téz kritiky, tézu o splynutí otázky vojny a revolúcie v čínskom výklade teórie a taktiky komunistickej hnutia. Pokúsil se ilustráciami z reálneho vývoja medzinárodnej situácie, najmä v Ázii, dokázat' snahu čínskych predstaviteľov o „overenie“ týchto svojich stanoví v praxi (Laos, Vietnam, Indonézia).

Pri analýze príčin poukázal na problém prístupu k socialistickej revolúcii, charakteristickej pre komunistickej hnutie ako celok, pričom uviedol, že špecifický prístup KS Číny k týmto otázkám je poznačený hegemonistickými tendenciami, prehnaným nacionalizmom, snahou o novú teóriu hybných síl na ceste k socializmu a obavami z uplatnenia princípov XX. sjazdu KSSS. Ako argumenty pre tieto hodnotenia použil množstvo údajov z dejín a

súčasného vývoja KS Číny. Na závěr referujúci vyjadril presvedčenie, že svetový revolučný proces nepôjde čínskou cestou cez rozvojové krajiny, ale cez vyspelé krajiny a cez úspechy socializmu v hospodárskom rozvoji.

Seminár pokračoval koreferátmi k jednotlivým špecifickým problémom. J. Janouš (ÚMPE) zdôraznil predovšetkým príslušnosť Číny k tretiemu svetu. Bez priznania základných odlišností, ktoré z toho vyplývajú, a bez rešpektovania skutočnosti, že už druhý raz v dejinách nastúpila na cestu k socializmu hospodársky nerozvinutá a všestranne zaostalá krajina, nie je možné skúmať a pochopiť deformácie socializmu v Číne, vyplývajúce zo subjektívnych, ale i objektívnych príčin. Pôvodne správne stavané dlhodobé programy prechodného obdobia boli nahradené pokusmi riešiť zastoťnosť a splniť požiadavky roľníckych más, ktoré sa stali družstevníkmi, umelým urýchlením ekonomického, ale aj spoločensko-politického vývoja. Z uvedeného vyplýva, že spor nie je len čínskou záležitosťou, čo potvrdzuje okrem iného aj po roku 1964 kritizovaný postup N. S. Chruščova zvlášt' pri absolutizovaní mierového spoluzitia ako generálnej línie komunistickej hnutia a zahraničnej politiky socialistických štátov.

Dr. T. Pokora (Orientálny ústav ČSAV) odmietol najprv názor, že staré dejiny určujú tvár Číny napriek tomu, že vedomie kontinuity bolo vždy ich základným znakom, popri univerzálnosti panujúcej ortodoxie a popri úcte voči autorite. Poukázal na primárny význam politiky v čínskych dejinách, ale aj vo svetonázorových prameňoch spoločnosti a jednotlivca. Teória riadenia a efektívna byrokracia je podľa jeho názoru najväčším prínosom Číny pre civilizáciu; priestor ich pôsobenia sa rozširoval aj tým, že Čína bola síce dobývaná, ale osvojovala si idey svojich dobyvateľov, barbarské i kultúrne. V závere ve-